

OSMAN BALCIĞİL

Ela Gözlü Pars

Celile

DESTEK YAYINLARI: 649
EDEBİYAT: 255

OSMAN BALCIĞİL / ELA GÖZLÜ PARS CELİLE

Her hakkı saklıdır. Bu eserin aynen ya da özet olarak hiçbir bölümü, yayınevinin yazılı izni alınmadan kullanılamaz.

İmtiyaz Sahibi: Yelda Cumalıoğlu
Genel Yayın Yönetmeni: Ertürk Akşun
Yayın Koordinatörü: Özlem Esmergül
Editör: Devrim Yalkut
Kapak Tasarım: İlknur Muştu
Sayfa Düzeni: Cansu Poroy
Sosyal Medya-Grafik: Tuğçe Budak – Mesud Topal

Destek Yayınları: Mart 2016
1.-65. Baskı: 2016
66.-83. Baskı: 2017
84.-92. Baskı: 2018
93.-98. Baskı: 2019
99.-104. Baskı: 2020
105.-106. Baskı: Ocak 2021
107.-108. Baskı: Mayıs 2021
Yayıncı Sertifika No. 13226

ISBN 978-605-311-084-2

© Destek Yayınları
Abdi İpekçi Caddesi No. 31/5 Nişantaşı/İstanbul
Tel. (0) 212 252 22 42 – Faks: (0) 212 252 22 43
www.destekdukkani.com – info@destekyayinlari.com
facebook.com/DestekYayinevi – twitter.com/destekyayinlari
instagram.com/destekyayinlari

Deniz Ofset – Çetin Koçak
Sertifika No. 48625
Maltepe Mahallesi
Hastane Yolu Sokak No. 1/6
Zeytinburnu / İstanbul

OSMAN BALCIGİL

Ela Gözlü Pars

Celile

*“O, Nâzım Hikmet’in annesi, Yahya Kemal’in sevgilisi
Osmanlı’nın ilk kadın nü ressamıydı...”*

Gerçek kişilerden ve tarihi olaylardan esinlenilmiştir.

OSMAN BALCIGİL

1955'te İstanbul'da doğdu. Ekonomi eğitimi gördü. Ulusal dergi, gazete ve televizyonların haber bölümlerinde muhabir, editör, yönetici olarak otuz yıla yakın çalıştı. Pek çok ödül aldı. Latin Amerika'da yaptığı çalışmayla, 1988 yılında Türkiye Gazeteciler Cemiyeti tarafından "Yılın Gazetecisi" seçildi. Sürekli Basın Kartı sahibi.

www.osmanbalcigil.com

Çalışmaları

Birikim Yayınları, 1977-1980 Yayınevi yöneticisi.

İletişim Yayınları, 1980-1983 Yazar ve editör: *Yeni Gündem*, *Video Sinema*, *Tarih ve Toplum*, *Cumhuriyet Dönemi Türkiye Ansiklopedisi*.

Cumhuriyet gazetesi ve dergisi, 1983-1985 Yazılar, Röportajlar ve Oxford Mektupları.

Hürriyet, *Hürriyet Pazar* ve *Tempo* dergisi, 1986-1988 Yazar, editör.

Hürriyet Production, 1989 Araştırmacı, yapımcı, koordinatör: Hodri Meydan, Tele-Vizyon, *Tempo*, Basın Kulübü programları.

Show TV, 1993 Haber Müdürü, Baş Sayfa programı yapımcısı.

ATV, 1994 Haber Programları Genel Koordinatörü, Üçüncü Sayfa, 41 Dakika programlarını hazırladı ve sundu.

Kanal 6, 1996 Haber Dairesi Başkanı.

Star TV, 1996 Haber Müdürü, Kırmızı Koltuk, Osman Balcıgil ile Gece Hattı, Dobra Dobra programlarını hazırladı ve sundu.

HBB TV, 1997-2000 Haber Dairesi Başkanı, Anchorman, Şeytanın Avukatı programını hazırladı ve sundu.

Ottoman Medya, 2000-2013 Kurucu ortak.

Araştırma Kitapları

Birleşmiş Milletler, Uluslararası Af Örgütü ve Ölüm Cezası, Birikim Yayınları

1960 Anayasası Üzerine, Birikim Yayınları

İdamın Günlüğü, Onur Yayınları

Toplum: Layığı Bu Değil, Haziran Yayınları

Latin Amerika'nın Atar Damarları, Belge Yayınları

Romanları

Ters Kanatlı Şahin, Şenocak Yayınları

Bilginin Efendisi, Destek Yayınları

Zerdüşt'ün Sırrı, Destek Yayınları

Dante'nin İstanbul Cehennemi, Destek Yayınları

Pisagor Tepkisi, Destek Yayınları

Mason Locası'nda Aşk ve Kılıç, Destek Yayınları

53. Risale, Destek Yayınları

Şafak söküyordu...

Yatağımdan kalktı.

Gece boyu dönüp durmuş, gözüne zırnık uyku girmemişti.

Gözlüklerini takıp duvardaki Saatli Maarif Takvimi'ne iyice yaklaştı, en üstteki sayfayı yırttı avucunda buruşturdu, "9 Mayıs!" diye söylendi.

Lanet olasıca 1950 yılının yerin dibine batasıca 9 Mayıs'ıydı.

O anda, dörtte bire yakın bölümünü tamamlamış olan günün, yaşadıkları ve yaşayacakları içinde en uzununu olacağını katiyen tahmin edemezdi.

Son zamanlarda, kopartıp buruşturduğu her takvim yaprağıyla birlikte, kalbi daha hızlı çarpar olmuştu.

"Bu şekilde devam edemem" diye söylenerek komodinin yanındaki sandalyeye oturdu.

Sürahiden bardağa su döktü. Bir yudum aldı, bıraktı.

Az önce çıkmış olduğu yatağa geri döndü. Huzursuzluktan dar-madağın hale getirmiş olduğu yatağın kenarına ilişti.

Giderek oturur oldu...

Kardeşi kapısını tıklatıp odaya girdiğinde, bir uykudan uyanmış gibi baktı.

Kahvaltıdan sonra yine odasına döndü.

Sabahlığını çıkarttı. Giyindi.

Ayaklarının ucuna basarak portmantoya yöneldi.

Ne yapacağını, salonda gazeteleri okumakta olan Münevver'e söyleseydi, imkânsız izin vermezdi.

Sessizce ayakkabılarını giydi. Bastonunu aldı.

O ana kadar çit çıkarmamıştı.

Mantosunu buldu, başörtüsünü bağladı, kapıyı açtı, dışarıya süzüldü.

Kapının kapandığını duyan Münevver peşi sıra koşup merdivenlerde yakalamasa, Kadıköy'den kalkacak ilk vapurla Karaköy'e geçecek, Galata Köprüsü'nün üzerinde bas bas bağıracaktı Celile.

Planı buydu!

Ama yakalanmıştı işte.

İki kardeş, loş merdivenlerde, uzunca süre çit çıkarmadan oturdular.

İlk konuşan Münevver oldu.

"Ne düşünmüştün abla?"

Celile'nin son birkaç gündür konuşmamasından, uzun düşüncelerinden bir şeyler planladığını anlamıştı.

Sorusuna cevap alamayınca tekrarlar gibi baktı.

Yaşlı kadın başını önüne eğdi, sol elinde tuttuğu buruşuk takvim yaprağını kardeşine uzattı, ne yapmayı düşündüğünü açık yüreklilikle anlattı.

"Ama olur mu abla?" dedi Münevver şaşırılmış gözlerle bakarak. Celile, özellikle de şaşırılmış haline isyan etti kardeşinin.

Onun da yaşını başını almış, orta yaş sınırını çoktan geride bırakmış olduğunu unutmuş gibiydi.

Önce verdi veristirdi... Sonra ateş püskürdü!

Bağırınca öfkesi biraz diner gibi oldu.

“Ne yapayım? Göz mü yumayım ölmesine? Anne kalbi bu Münevver...” dedi ve cümlesini tüketti.

Belli ki konuşmaya devam edemeyecekti.

Gözpınarlarında beliren yaşlar birkaç saniye içinde sele dönüştü.

Münevver o gün, o saat ve o dakika itibariyle, ablasının zaft edilemez hale geldiğine ikna oldu.

Parmaklarını da kullanarak “Bu dokuzuncu gün” diye hesap yaptı.

Zaman gerçekten de süratle akıyordu.

Az gören gözlerini taktığı kalın camlı gözlüklerin altından parmağıyla silmeye çalışan ablasına sarıldı. İki kardeş bir süre öylece oturdular.

Bir

Paris'ten gelen mektubu defalarca okumuştı.

Arkadaşı Marcel'in yazdıklarını hatmedip, satırlardan savru-
lan Paris havasını doyasıya içine çektikten sonra, aynı zarfın için-
den çıkan partiyonları sehpanın üzerine yaydı.

Chopin'in prelütlerinden en çok sevdiği on beşincisini alıp
piyanonun başına geçti.

Karnında dokuzuncu ayını da doldurmuş olan bebeği izin ver-
diği sürece, büyük bir zevkle çalışacaktı Raindrop üzerine.

“Ne hoş bir tesadüf” diye düşündü bir ara. Allah izin verirse,
çocuğu da tıpkı kendisi gibi, dünya güzeli Selanik'te soluk almaya
başlayacaktı.

***

Selanik'te çok soğuk başlamıştı 1902.

Evlerinin büyük salonuna kurulu dev çini soba sayesinde ney-
se ki şikâyeti yoktu yağan kardan Celile'nin.

Tersine, etrafın beyazlığı ruhunu temizliyordu.

Arada bir yağan kara da göz atarak çaldı, çaldı...

***

“Biraz da Polonaise üzerine çalışsan” demese, Hikmet’in salondaki varlığından haberdar bile olmayacaktı.

Ne zaman girmişti salona, ne süredir dinliyordu kendisini?

Utangaç bir edayla çalmayı bırakıp, iyice büyümüş karnıyla ayağa kalkmaya yeltendi.

“Lütfen...” dedi en nazik sesiyle kocası ve ekledi. “Elimi yüzümü yıkamaya gitmeden, bir kez olsun Polonaise’i dinleyemez miyim?”

Celile “Raindrop’u bir kez daha çalayım. Polonaise’i hiç çalışmadım” diye karşılık verdi kocasına.

Ve her zaman olduğu gibi, istenilene değil istediğini yaptı.

Chopin’in on beş numaralı prelüdünü baştan sona, şahane bir yorumla bir kez daha çaldı.

Güzel kadın, kocasının alkışlarına, hamileliğinin elverdiği ölçüde şık bir reveransla teşekkür etti. Sonra, “Neden Polonaise’i çalmamı istedin?” diye sordu.

“Köklerin Polonyalı çünkü” dedi genç Hikmet.

***

Polonya kökenli devlet adamı, dil uzmanı ve eğitimci olan Hasan Enver Paşa’nın¹ kızıydı Celile.

Hasan Enver Paşa ise, 1848 ayaklanması esnasında, Polonya’dan Osmanlı İmparatorluğu’nun başkenti İstanbul’a göç eden ünlü devlet adamı Kont Konstantin Borzecki’nin² oğluydu.

Bir başka şekilde ifade edilecek olursa, Celile, ünlü Borzecki Paşa’nın torunuydu.

---

1. 1827-1929 yılları arasında yaşayan ünlü devlet adamı.

2. Konstantin Borzecki, 1848’de Avusturya ve Rusya’nın saldırdığı Polonya’dan kaçıp Osmanlı’ya sığındı. Hem adını hem de dinini değiştirdi. Mustafa Celaleddin Paşa oldu.

Rüzgârını her zaman arkasında hissetse de, Osmanlı ordusunun bu seçkin subayını tanıma fırsatını yakalayamamıştı torun Celile. Paşa dedesi gözlerini hayata onun doğumundan dört yıl önce yummuştı.

Yine de, onunla ilgili her şeyi ezbere bilirdi. Yazdığı *Eski ve Yeni Türkler*³ isimli ünlü kitabı da okumuş, hatta İstanbul'dan gelirken yanında getirmişti.

***

Güzel kadın baba tarafına dair düşüncelerinden süratle sıyrıldı, eşinin, köklerine ilişkin söylediği sözlere bir cevap vermesi gerektiğini düşünüyordu.

Gülümsedi ve “Ona bakacak olursan, Varyasyonlar’ı da çalabilirdim” dedi.

“Biliyorsun, onu da bir Alman havası üzerine bestelemişti Chopin ve bir kısım köklerim itibarıyla de Alman sayılırım.”

Hiç de öğünüyor gibi görünmeden, annesi Leyla Hanım’ın da yine bir Osmanlı generali olan Alman kökenli Ludwig Karl Friedrich Detroit’in⁴ kızı olduğunu hatırlamış ve hatırlatmış oldu.

Konuşurken zarif adımlarla salonu baştan sona geçmiş, gügül gügül yanmakta olan sobanın yakınındaki kanepeye, kocasının yanına yerleşmişti.

“Nasıl geçti zamanın?” diye sordu eşine ilgiyle Celile.

“Sıradan bir hariciye günüydü işte” diye cevapladı Hikmet bu soruyu.

---

3. M. C. Paşa bu kitabı orduda yirmi yıl görev yaptıktan sonra, 1869’da Fransızca olarak yazdı. Kitap 2014 yılında Kaynak Yayınları tarafından yeniden basıldı.

4. Mehmet Ali Paşa, Osmanlı’ya 1839 yılında sığındı. Hamburg’dan kalkan bir gemiden İstanbul’da denize atladığında henüz on iki yaşındaydı.

Sesi, işini sevmeden yaptığının bir işareti gibiydi.

Konuşmuşlardı bunu daha önce.

Celile'nin de bildiği gibi, Hikmet, biraz da mecburiyetten katlanıyordu Hariciye Nezareti'ndeki memuriyet görevine.

Güzel kadın "Hangi işi severek yaptı ki?" diye düşündü.

Hikmet, eşinin düşüncelerini okumuş gibi, "Boş ver benim deli saçması işlerimi de anlat, neler yazmış Marcel mektubunda?" diyerek konuyu değiştirdi.

***

Marcel'in bir Jöntürk'ün sevgilisi olduğundan tabii ki haberdardı Hikmet. Fırsattan istifade, Paris'te neler olup bittiğini anlamak istiyordu.

Celile "4 Şubat'ta ilk kongreyi gerçekleştireceklermiş" deyince, gözlerini fal taşı gibi açtı genç adam. Yutkundu.

Ne çok konuşuluyordu son birkaç yıldır Jöntürkler.

Sadece Paris değil, yaşamakta olduğu Selanik de Jöntürk kaynıyordu.

Hepsi de, her açıdan geriye gitmekte olan Osmanlı İmparatorluğu'na çekidüzen verilmesi, muasır medeniyetler düzeyine çıkartılması gerektiğine inanıyor, ayak direyen padişaha karşı, gerekirse güç kullanarak, Osmanlı'nın yönetim biçimini değiştirmeyi hedefliyordu.

Çeyrek yüzyıl kadar önce çeşitli ıslahatlar yapılmışsa da Avrupa ülkelerinin kat ettiği mesafe göz önünde bulundurulduğunda, devde kulak bile sayılmazdı devasa Osmanlı coğrafyasında yapılan iyileştirmeler.

Balkanlar ve özellikle de sevgili eşiyle birlikte yaşamakta oldu-

ğu Selanik'in, değişim istemlerinin filizlendiği merkezlerden biri olduğunun tabii ki farkındaydı Hikmet.

Jöntürklerin Selanik'te bulunan grubunu tek tek tanıyordu. Nerelerde toplandıklarını, neler konuştuklarını gayet iyi biliyordu.

İçlerinde çok sayıda arkadaşı da vardı ama kendisi itinayla uzak duruyordu, buluşulup fikir tartışmalarının yapıldığı mahfillerden.

Hariciye'de görev yaparken gizli olarak Jöntürlere katılmak belki mümkün olabilirdi ama Hikmet'e soracak olursanız, bir önemli açmazı daha vardı.

Babası devletin en tepelerine tırmanmaya çalışan seçkin bir bürokrattı ve sadece bu nedenle bile, hayalini dahi kuramazdı böylesi davranışların.

Jöntürkler içinde, kendisinin konumunda, dünya kadar başka vatanperver olduğu üzerine bir kâbus gibi çökünce, sıkıldı. İçine düştüğü ruh halini eşine hissettirmemeye çalıştı.

“Müsaadenle, misafirler gelmeden kendime çekidüzen vereyim” diyerek ayağa kalktı.

***

O akşam Sicilyalı mimar Vitaliano Poselli ve eşi geldiler yemeğe.

Güzeller güzeli Celile, son derece iyi dikilmiş koyu mor tafta elbisesi ve onu tamamlayan makyajıyla Bayan Poselli'nin hemen karşısında oturuyor, akıcı Fransızcasıyla geceye renk katıyordu.

Hikmet'in de Fransızcası çok iyiydi. Hariciye'de memurluk yapıyor olmasını biraz babasına, ama daha çok Galatasaray Sultanisi'nde öğrendiği Fransızcasına borçluydu.

Aslında neyi borçlu değildi ki babasına?

Buna karşılık, neredeyse her konuda isteksizlik duymasının ve tüm başarısızlıklarının arkasında babasının olduğunu düşünürdü Hikmet.

“Mehmet Nâzım’ın⁵ oğlu olmanın dayanılmaz ağırlığı” derdi böyle düşündüğü zamanlarda kendi kendine.

Şimdi de işte tam böyle olmuştu. Derhal kendisini topladı, iç hesaplaşmalarını bir kenara bırakıp konuklarına yoğunlaştı.

Epeydir görmediği Bay Poselli’ye “Mon cher nasıl gidiyor inşaat? Epeydir önünden geçmiyorum” dedi.

Vitaliano Poselli, camiye inşa ettiren cemaat ile çok iyi anlaşmış, ne istediklerini gayet iyi kavramış olduğunu söyledi.

Ona göre, Yahudilikten Müslümanlığa geçen ve Sabetaycı⁶ olarak anılan topluluk, inşa etmekte olduğu camiye, İslam ile Avrupa kültürünün sentezini yansıtmak istiyordu. Kendisi de işte tam bunu yapmaya gayret ediyordu.

Cemaat, bina yükseldikçe daha da mutlu olacak ve Selanik’e böylesine güzel bir yapı kazandırmaktan gurur duyacaktı.

Vitaliano Poselli açıklamasını tamamlayınca araya Celile girdi ve “İsmi ne olacak?” diye sordu.

“Bilmem?” dedi mimar.

Henüz isim üzerinde konuşulmamıştı ama kimileri Yeni Cami,⁷ bazılarıysa bulunduğu semtten hareket ederek Hamidiye Camii demeye başlamışlardı bile.

***

---

5. 1840-1926 yılları arasında yaşayan, Osmanlı’nın ünlü devlet adamı. Halep ve Selanik de dahil olmak üzere birçok kentte valilik yaptı.

6. Sabetaycılık: Sabetay Sevi’nin kurduğu, Yahudilik türevi bir inanış. 17. yüzyılda İzmir’den yayıldı. Müritleri, Sevi’nin Mesih olduğunu düşünüyorlardı.

7. Selanik’in ünlü yapılarından. Günümüzde sergi salonu olarak hizmet veriyor. 2013 yılında kısa bir süre için ibadete açılmıştı.

Yemekten sonra, kahve faslından hemen önce, Celile, Bayan Vitaliano'ya stüdyosunu gösterdi.

Kendisinden sadece birkaç yaş büyük misafirinin, hem resimlerine hem de hamileliğine gösterdiği ilgi hoşuna gitmişti.

Biraz da gördüğü bu ilgi nedeniyle “Bay Fausto Zonaro'nun adını hiç duymuş muydunuz?” diye sordu. Konuğu mahcup bir edayla duymadığını söyleyince, “Anlaşılır bir durum” dedi.

Birinin mahcubiyet hissetmesine yol açmayı hiç sevmez, büyüleyici durumlarda, kendisini affettirmek için, çenesi düşerdi.

“Bay Zonaro da yaklaşık on yıldır İstanbul'da yaşıyor zaten. Eşi Elisa ile, kente yerleşmek niyetiyle gelmişler. Her şey tam da istedikleri gibi gelişmiş. İstanbul Fausto Zonaro'ya, onun resimleri de İstanbul'da yaşayanlara ilginç görünmüş. Tanınınca dersler vermeye başlamış. Ünlü bir paşanın eşine ders vermeye başlayınca popülaritesi iyice artmış. Ardı ardına sergiler açmaya koyulmuş. Derken Padişah II. Abdülhamit tarafından keşfedilmiş ve saray ressamı olmuş. Bir sanat tutkunu olan babam da sarayda görev yapıyordu. Fırsatı değerlendirmiş ve Bay Zonaro'dan beni öğrenci olarak kabul etmesini rica etmiş. Resim öğrenimime onun atölyesinde başladım...”

Celile, Fausto Zonaro'nun atölyesinde ve Paris'te aldığı resim eğitimini uzun uzun anlattı Bayan Vitaliano'ya.

Ta ki kapı çalınıp, salonda kahve için beklendikleri söylenene kadar.